

Spis treści

Wykaz i objaśnienia ważniejszych skrótów	9
Wstęp	11

Kwestie wprowadzające

Rozdział I. Rozwój prawa traktatów	15
1. Historyczny rozwój prawa traktatów	15
2. Charakter prawa traktatów. Prawo traktatowe a prawo traktatów	17
3. Kodyfikacje prawa traktatów	17
4. Ważniejsze zagadnienia nie objęte wiedeńskimi konwencjami prawa traktatów	22
Rozdział II. Miejsce traktatów w prawie międzynarodowym	24
1. Charakter prawa międzynarodowego	24
2. Podmioty prawa międzynarodowego	25
3. Prawo międzynarodowe a prawo wewnętrzne	27
4. Pojęcie źródeł prawa międzynarodowego: umowy, zwyczaju i ogólnych zasad prawa	29
5. Hierarchia i katalog źródeł prawa międzynarodowego. Ich moc wiążąca	30
6. Tradycyjne i współczesne źródła prawa międzynarodowego	32

Część I

Podstawowe zagadnienia prawa traktatów

Rozdział III. Pojęcie, istota i budowa umowy międzynarodowej	37
1. Porozumienia, zobowiązania a umowy międzynarodowe	37
2. Cele, zasady i zakres konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów	39
3. Podstawowe kategorie traktatów	40
4. Rodzaje umów międzynarodowych	44
5. Budowa i forma umowy międzynarodowej	46
6. Istotne elementy merytoryczne umowy międzynarodowej	53
Rozdział IV. Zawieranie i wejście w życie umów międzynarodowych	55
1. Zdolność do zawierania traktatów (<i>ius tractatum, ius contrahendi</i>)	55
2. Zawarcie traktatu. Procedura wewnętrzna. Organy kompetentne do zawierania umów międzynarodowych	57
3. Pełnomocnictwa	60
4. Procedura zawarcia umowy. Wejście w życie	61
5. Przyjęcie i przystąpienie do umowy międzynarodowej	70
6. Wybór trybu zawarcia umowy międzynarodowej. Wejście w życie i tymczasowe stosowanie traktatu	72

7. Zastrzeżenia do traktatów. Problem deklaracji interpretacyjnych	74
8. Depozytariusze. Notyfikacja. Poprawianie błędów	79
9. Rejestracja i publikacja umów	82
Rozdział V. Obowiązwanie, stosowanie i interpretacja umów międzynarodowych.	
Traktaty a państwa trzecie.	83
1. Stosowanie umów w sferze międzynarodowej oraz w porządku krajowym	83
2. Metody kontroli wykonania traktatu	86
3. Obowiązwanie i stosowanie umów międzynarodowych	87
a. Zakres czasowy stosowania umów	87
b. Zakres podmiotowy stosowania umów. Państwa trzecie	88
c. Zakres terytorialny stosowania umowy	91
d. Zakres rzeczowy (przedmiotowy) stosowania umowy	91
4. Zasady ustanawiania i odwoływania obowiązków na rzecz państw trzecich	92
5. Zawieszenie działania umowy. Ograniczenia	93
6. Stosowanie kolejnych umów dotyczących tego samego przedmiotu	96
7. Interpretacja traktatów.	96
8. Poprawki i modyfikacja umowy międzynarodowej	99
Rozdział VI. Nieważność umów międzynarodowych	102
1. Pojęcie i skutki nieważności umowy	102
2. Klasyfikacja przyczyn nieważności umowy	103
3. Przyczyny nieważności. Nieważność względna i bezwzględna (absolutna)	106
4. Częściowa nieważność umowy	108
5. Utrata prawa do powołania się na podstawę nieważności	109
6. Naruszenie prawa wewnętrznego (reguł organizacji)	110
7. Wady oświadczenia woli	111
8. Zastosowanie przymusu	113
9. Niezgodność z normą <i>ius cogens</i>	114
Rozdział VII. Wygaśnięcie i zawieszanie działania umowy	116
1. Pojęcie wygasania i zawieszania działania umowy	116
2. Ogólne zasady wygaśnięcia umowy	117
3. Klasyfikacja przyczyn wygaśnięcia i zawieszenia działania umowy	118
4. Przyczyny wygaśnięcia i zawieszenia przewidziane w traktacie	119
5. Przyczyny wygaśnięcia i zawieszenia nie przewidziane w traktacie	120
6. Zawieszenie działania traktatu	125
Rozdział VIII. Sukcesja państw w odniesieniu do umów	127
1. Pojęcie sukcesji państw w odniesieniu do traktatów	127
2. Reżimy i typy sukcesji w odniesieniu do traktatów	128
3. Sukcesja w przypadku powstawania i transformacji państw	130
4. Sukcesja w odniesieniu do części terytorium	133
5. Sukcesja państw w odniesieniu do członkostwa w organizacjach międzyna- rodowych	134
6. Sukcesja w odniesieniu do mienia państwowego, archiwów oraz długów	135

Rozdział IX. Rozstrzyganie sporów związanych z traktatami	136
1. Ogólne zasady rozstrzygania sporów	136
2. Procedura konwencji wiedeńskiej z 1969 r.	137
3. Procedura rozstrzygania sporów w konwencji wiedeńskiej z 1978 r.	139
4. Procedura konwencji wiedeńskiej z 1986 r.	140

Część II

Wybrane problemy prawa traktatów

Rozdział X. Wspólnotowe prawo traktatów z uwzględnieniem procedur organizacji międzynarodowych	145
1. Procedury traktowe w systemach organizacji międzynarodowych	145
2. Traktaty ustanawiające WE/UE i inne umowy. Rozróżnienie traktatów założycielskich, zmieniających i akcesyjnych, specyfika ich języków, tekstów autentycznych i wejście w życie	148
a. Traktaty założycielskie	148
b. Zdolność traktatowa	149
c. Zawieranie umów	150
d. Języki i wykładnia	153
e. Specyfika nazewnictwa	153
f. Stosowanie umów	154
g. Poprawki	154
h. Stosunek do innych umów	155
i. Współpraca z organizacjami	155
j. Ograniczenie zdolności traktatowej państw	156
k. Depozytariusz	156
3. Umowy i porozumienia specyficzne zawierane w ramach systemu wspólnotowego	157
a. Umowy zawierane według art. 24 TUE oraz art. 34 ust. 2, 38 i 293 TWE	157
b. Decyzje ramowe	157
c. Wspólne akcje i stanowiska	158
d. Umowy w II i III filarze	158
e. Rozporządzenia statutowe	158
f. Europejski Bank Inwestycyjny	159
g. Umowy dotyczące kursów walut	159
h. Traktatowa specyfika statutów i innych protokołów w systemie WE	159
4. Prawo wspólnotowe a mowy uproszczone	160
Rozdział XI. Umowy międzynarodowe w polskim systemie prawnym	162
1. Umowy międzynarodowe a prawo wewnętrzne	162
2. Rozwój historyczny polskich rozwiązań konstytucyjnych	165
3. Regulacje zawarte w obecnej Konstytucji RP	166
4. Znaczenie ustawy o umowach międzynarodowych z 14.04.2000 r.	169
5. Teoria a praktyka ratyfikacyjna	173

6. Problem ustalania tekstu publikowanej umowy, która nie ma tekstu autentycznego w języku polskim	174
7. Rozporządzenie Rady Ministrów do ustawy z 14.04.2000 r.	176
8. Uwagi podsumowujące	178
Rozdział XII. Nieformalne instrumenty międzynarodowe	180
1. Uwagi wprowadzające	180
2. Memoranda w korespondencji dyplomatycznej	182
3. Próba definicji nieformalnych instrumentów międzynarodowych, określenia ich podstawowych cech oraz ustalenia terminologii i klasyfikacji.	183
4. Cel zawierania i przeznaczenie nieformalnych instrumentów międzynarodowych .	186
5. Charakterystyka nieformalnych instrumentów międzynarodowych	186
6. Status prawny nieformalnych instrumentów międzynarodowych	189
7. Memoranda porozumienia w praktyce państw i organizacji międzynarodowych .	190
8. Racje przemawiające za używaniem nieformalnych instrumentów międzynarodowych	193
9. Niebezpieczeństwa wynikające ze stosowania memorandum porozumienia . .	194
10. Czy instrumenty nieformalne są porozumieniami oraz czy stanowią <i>soft law</i> . .	195
11. Czy instrumenty nieformalne mogą rodzić wiążące skutki	196
12. Próba podsumowania	197

Aneks

Teksty źródłowe prawa traktatów

Tytuł I. Konwencja o prawie traktatów	201
I.1. Konwencja wiedeńska o prawie traktatów (Dz.U. z 1990 r. nr 74, poz. 439) .	201
I.1.1. Załącznik do Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów	223
Tytuł II. Regulacje prawnotraktatowe w systemie polskim	225
II.1. Wybrane postanowienia Konstytucji RP z 2.04.1997 r.	225
II.2. Ustawa o umowach międzynarodowych z 14.04.2000 r.	229
II.3. Rozporządzenie RM o wykonaniu niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych	234
II.3.1. Załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z 28.08.2000 r. (poz. 891): Załączniki 1-8. Wzory wniosków w sprawie aktów prawnotraktatowych. .	241
II.4. Publikacja umów międzynarodowych w Polsce	246
II.4.1. Ogłaszanie aktów normatywnych	246
Tytuł III. Budowa umowy międzynarodowej	249
III.1. Instrukcja o formie umowy międzynarodowej	249
Tytuł IV. Zawieranie umów międzynarodowych (przykłady not, listów i dokumentów ratyfikacyjnych w systemie polskim)	255
IV.1. Umowa międzynarodowa zawarta w formie wymiany listów	255
IV.1.1. Porozumienie z 10.12.1992 r. między Norwegią a Polską zawarte w formie wymiany listów dotyczące handlu produktami rolnymi. .	255
IV.2. Ratyfikacja umowy międzynarodowej w Polsce	258

IV.2.1.	Pismo Prezesa Rady Ministrów uruchamiające procedurę ratyfikacji umowy międzynarodowej za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie (druk sejmowy)	258
IV.2.2.	Typowy projekt ustawy wyrażającej zgodę na ratyfikację traktatu	259
IV.2.3.	Projekt aktu ratyfikacyjnego Prezydenta RP	260
IV.3.	Noty werbalne	261
IV.3.1.	Nota werbalna w sprawie umowy ze Słowenią	261
IV.3.2.	Nota werbalna Zakonu Maltańskiego (przykład błędnej treści i formy noty)	262
IV.3.3.	Nota werbalna MSZ Republiki Łotewskiej w sprawie przyjęcia oficjalnej informacji o ratyfikacji jednej z umów (jako podstawy do jej wejścia w życie) oraz z prośbą o sugestie daty wymiany dokumentów ratyfikacyjnych drugiej	263
IV.4.	Przystąpienie do umowy międzynarodowej, implementacja i derogacja jej przepisów	264
IV.4.1.	Przystąpienie do umowy międzynarodowej (Deklaracja o przystąpieniu Polski do Protokołu Fakultatywnego MPPC z 1966)	264
IV.4.2.	Przystąpienie do umowy międzynarodowej – klauzula fakultatywna (Deklaracja o uznaniu kompetencji Komitetu do spraw Likwidacji Dyskryminacji Rasowej)	264
IV.4.3.	Derogacja przepisów umowy międzynarodowej (wyjątki z deklaracji polskiej z 1992 r. o uchyleniu stosowania niektórych przepisów MPPC)	265
IV.5.	Wzory formularzy implementacyjnych (przykład wersji angielskiej załącznika układu WTO)	266
IV.6.	Wejście w życie umów międzynarodowych	267
IV.6.1.	Oświadczenie rządowe o wejściu w życie umów międzynarodowych	267
Tytuł V. Przykłady ważniejszych form i aktów praktyki traktatowej		268
A. Opublikowane w „Dzienniku ustaw”		268
V.1.	Przykłady umów międzynarodowych zawartych przez Polskę	268
V.1.1.	Przykład umowy wielostronnej państwowej (z aktem ratyfikacyjnym)	268
V.1.2.	Przykład dwustronnej umowy rządowej (Umowa kulturalna między Koreą Południową a Polską)	270
V.2.	Przykłady przedwojennych i aktualnych aktów ratyfikacyjnych	273
V.2.1	Porozumienie między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Łotewską z 20.12.1934 r. w sprawie ubezpieczeń społecznych, wraz z ustawą ratyfikacyjną (fragmenty)	273
V.2.2	Umowa handlowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii z 27.02.1935 r. z aktem ratyfikacji i protokołem (fragmenty)	275
V.2.3.	Ratyfikacja Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego	277
V.3.	Sposoby sprostowania błędów w umowie	277
V.3.1.	Sprostowanie błędów na użytek wewnętrzny (czyli akt jednostronny)	277
V.3.2.	Sprostowanie błędów zgodnie z umową międzynarodową	278

V.4.	Poprawki, zmiany i ujednocianie umów międzynarodowych	278
V.4.1.	Poprawki, zmiany i ujednocianie Konwencji COTIF	278
V.4.2.	Zmiany tekstu Decyzji Wspólnego Komitetu RP-EFTA	282
V.4.3.	Zmiany do Protokołu nr 4 do Układu Europejskiego	284
V.5.	Wejście w życie umów międzynarodowych	285
B.	Przykłady dokumentów oryginalnych	286
V.6.	Oryginalne dokumenty polskiej praktyki traktatowej	286
V.6.1.	Umowa o współpracy kulturalnej z Republiką Łotewską z 1992 r. (strona pierwsza i ostatnia)	286
V.6.2.	Deklaracja w sprawie kontynuacji umów zawartych w latach 1922-1938	288
V.7.	Krajowe rejestry umów międzynarodowych	289
V.7.1.	Rejestr umów międzynarodowych Republiki Litewskiej	289
V.7.2.	Rejestr umów międzynarodowych Republiki Łotewskiej	290
V.7.3.	Rejestr umów międzynarodowych Republiki Estońskiej	291
Tytuł VI.	Zastrzeżenia do traktatów. Sprzeciwy. Wycofanie zastrzeżeń	292
VI.1.	Składanie zastrzeżeń do umów międzynarodowych	292
VI.1.1.	Składanie zastrzeżeń przez Polskę – konwencje praw człowieka	292
VI.1.2.	Składanie zastrzeżeń przez Polskę – traktaty handlowe	293
VI.1.3.	Zastrzeżenia składane przez inne państwa	295
VI.2.	Sprzeciwy zwykłe i kwalifikowane	297
VI.2.1.	Składanie sprzeciwów zwykłych	297
VI.2.2.	Składanie sprzeciwów kwalifikowanych	297
VI.3.	Wycofywanie zastrzeżeń	297
Tytuł VII.	Nieformalne instrumenty międzynarodowe oraz umowy ich dotyczące	302
VII.1.	Memorandum Porozumienia	302
VII.1.1.	Wzór memorandum porozumienia w formie jednego dokumentu w języku polskim	302
VII.1.2.	Wzór memorandum porozumienia w formie jednego dokumentu w języku angielskim	303
VII.1.3.	Wzór nieformalnego porozumienia w formie wymiany listów (lub not) w języku angielskim i hiszpańskim	304
VII.2.	Koncyliacja i arbitraż w ramach KBWE. Konwencja sztokholmska z 1992 r.	305
Ważniejsza bibliografia		307